

UNIVERSITATEA
LUCIAN BLAGA
— DIN SIBIU —

Școala doctorală de ȘTIINȚE SOCIALE

Domeniul de doctorat: DREPT

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

DREPTUL MATERIAL ȘI PROCESUAL CIVIL. CONFLUENȚE ȘI DELIMITĂRI

Doctorand:

Alexandra – Georgiana ARION (AVRAM)

Conducător de doctorat:

Conf. univ. dr. Sebastian SPINEI

REZUMAT

La baza tuturor sistemelor, inclusiv a sistemului judiciar, stă un algoritm care organizează structurile ce îl compun, pentru a atinge scopuri prestabilite. Sistemul judiciar este construit sub forma unei rețele al cărei algoritm de funcționare este un tot unitar, cu reglementări care se intersectează și produc impulsuri osmotice, în vederea atingerii dezideratului suprem, ordinea socială. În acest context, prezenta lucrare își propune să încerce decodificarea matricilor care permit funcționarea unor instituții prin conexiunile cu celelalte.

Relația instituțiilor de drept material cu cele ale dreptului procesual civil reprezintă o temă de cercetare care, din punctul nostru de vedere, este atemporală și de interes atât teoretic cât și practic.

Ca urmare a faptului că între ramurile de drept nu există granițe, iar legăturile dintre ele se află în continuă evoluție, provocarea temei de cercetare constă în identificarea relațiilor dintre dreptul material și dreptul procesual civil, în contextul în care aceste ramuri de drept sunt în același timp și autonome, dar și interdependente. Această influență capătă un caracter ambivalent; dreptul material și dreptul procesual nu pot fi în opoziție; dimpotrivă, logica normelor din cele două domenii este complementară; drepturile substanțiale pot fi valorificate doar printr-un sistem de drept procesual care să permită în mod efectiv acest lucru.

Complexitatea obiectivului cercetării, generată de suprapunerile mai multor arii ale dreptului privat (civil *stricto sensu* în principal), a impus restrângerea zonei de cercetare la doar o parte dintre instituțiile care intră în această sferă.

Ne-am propus, așadar, să analizăm acțiunea civilă, prescripția extinctivă, condițiile și modalitățile de invocare a nulității actului juridic civil în proces, și instituția reprezentării (în dreptul material și în procedură).

Analiza interacțiunii dintre ramurile de drept nu putea avea alt punct de plecare decât fundamentul pe care întregul sistem de relații între substanțial și procedural se realizează - acțiunea civilă, fiind evidențiată modalitatea în care evoluția normativă, doctrinară și a practicii judiciare au condus la clarificarea conexiunii ei cu dreptul material.

Dintr-o altă perspectivă, de la teoria fundamentală la practica profesională efectivă, finalitatea urmărită prin promovarea acțiunii civile se obiectivează în

modalitățile de construire a cererilor, în formularea cererii de chemare în judecată, pe care dispozitivul hotărârii o va reflecta. De altfel, formularea petitelor poate varia în funcție de ramura de drept în care se naște raportul juridic - suport al acțiunii în justiție.

Instituția de drept material a nulității este una dintre cele care ilustrează în mod elocvent interferența dintre diferitele ramuri de drept material privat și procedura civilă. Din acest considerent, prezenta lucrare își propune să demonstreze dinamismul valorificării nulității actului juridic în cadrul acțiunii civile și modalitatea în care efectele sale se produc în plan procesual. O altă instituție care reflectă influența dreptului material asupra dreptului procesual civil este reprezentarea – care, în funcție de obiectul litigiului și a subiecților de drept implicați, îmbracă haine juridice diferite și produce efecte juridice diferite.

Lipsa unor lucrări de specialitate actuale, care să abordeze într-o manieră interdisciplinară aceste instituții, a determinat nașterea interesului pentru prezenta temă de cercetare, care speră să aducă o modificare în privința înțelegerii importanței efectelor inter-relațiilor instituțiilor de drept material – până în planul practic al dreptului procesual civil.

Scopul cercetării, obiectivele și ipotezele de lucru

Scopul temei de cercetare este de a identifica modalitatea în care instituțiile de drept material influențează planul dreptului procesual civil și de a demonstra faptul că mecanismul de funcționare al instituțiilor juridice cercetate nu poate fi analizat strict în raport cu ramura de drept din care fac parte, ci și prin raportare la ramurile de drept conexe. Necesitatea analizării coroborate în cadrul unui litigiu a normelor de drept material și a celor de drept procesual derivă din faptul că între aceste domenii există o legătură de interdependență.

Obiectivul general pe care prezentul demers științific și-l asumă vizează identificarea modalităților în care se produc aceste interferențe, cu scopul de a identifica soluții teoretice, legislative sau jurisprudențiale – la unele probleme controversate, cu scopul final și esențial de a contribui la dezvoltarea dreptului nostru.

Pentru atingerea acestui deziderat analiza se va realiza pornind de la cadrul general de reglementare spre cadrul punctual al modalităților concrete de manifestare a instituțiilor de drept material în cadrul procesului civil.

Prin urmare, un prim pas în atingerea acestui obiectiv constă în identificarea și stabilirea ariei de congruență și a limitelor externe ale sferei de influență dintre normele

de drept substanțial și cele de drept procesual în materia acțiunii civile, a nulității și a reprezentării. De asemenea, atingerea dezideratului urmărit se va realiza prin identificarea elementelor de particularitate ale instituțiilor de drept material care contribuie în mod semnificativ fie în mod direct, fie în mod indirect la generarea unor ipoteze de conflict cu normele de drept procesual. Un alt aspect pe care îl vom trata constă în stabilirea în plan practic a efectelor procesuale ale instituțiilor de drept material, prin identificarea modalității de soluționare a litigiilor și a soluțiilor pronunțate în situații punctuale în practica judiciară în ariile de incidență ale instituțiilor analizate. De asemenea, vom sublinia și situațiile în care considerăm că este oportună modificarea dispozițiilor legale pentru optimizarea funcției jurisdicționale, respectiv pentru scăderea gradului de încărcare al instanțelor.

Analiza instituțiilor va fi realizată atât din punct de vedere static, prin prisma dispozițiilor legale care le reglementează, cât și din punct de vedere dinamic prin prisma modalității de manifestare a instituțiilor de drept material în cadrul contenciosului de drept privat.

Ipotezele de lucru ale prezentei lucrări sunt fundamentate și pe analiza studiilor de specialitate în care au fost cercetate instituțiile tratate aici, existente atât la nivel național, cât și la nivel internațional. Abordarea studiilor de specialitate va fi realizată atât din perspectiva dreptului procesual, cât și din perspectiva dreptului material, în special cel civil, dar și a ariilor conexe cu care interferează aceste instituții pentru evidențierea unei perspective diacronice sau, pe alocuri, comparative.

Pe lângă actele normative și lucrările de specialitate, un alt instrument de lucru este reprezentat de jurisprudența instanțelor naționale și internaționale conturată în materie, a cărei analiză reflectă amploarea impactului dinamismului instituțiilor de drept material în planul procesual civil.

Deoarece instituțiile de drept care au făcut obiectul prezentei cercetări sunt examinate printr-o îmbinare permanentă a dispozițiilor de drept material cu cele de drept procesual civil, rezultatele cercetării care sunt valorificate în cadrul concluziilor, fiind locul în care au fost amplasate și propunerile de *lege ferenda*.

Elemente de metodologie a cercetării

Specificul tezei de cercetare impune o analiză interdisciplinară care presupune translatarea instituțiilor de drept material în plan procesual, fapt care implică îmbinarea

metodelor generale de cercetare juridică cu cele specifice, grefate pe procedee logice de interpretare și analiză în cadrul raționamentului juridic.

Una dintre metodele de cercetare utilizate în prezenta lucrare este metoda istorică. Studiul diacronic al instituțiilor tratate în prezenta cercetare permite înțelegerea fundamentelor care au determinat reglementarea instituțiilor de drept procesual distinct de cele de drept material, precum și evoluția acestora de-a lungul timpului. De asemenea, studiul diacronic relevă necesitatea înțelegerii că interpretarea raportului dintre normele de drept material și cele ale dreptului procesual presupune un proces disociativ de aplicare a dispozițiilor legale, chiar dacă acestea se întrepătrund.

O altă metodă folosită este metoda comparativă. Utilizarea acestei metode a permis surprinderea în plan practic a faptului că aceeași instituție prezintă, în funcție de unghiul din care este analizată, o dinamică distinctă în cadrul acțiunii civile. De asemenea, această metodă a permis identificarea modalității de reglementare a instituțiilor în alte state, preponderent europene, în special în sistemul de drept francez. Analiza cu precădere a dreptului francez se datorează faptului că el a constituit sursa de inspirație a legiuitorului român cu ocazia adoptării actelor normative în aceste materii. Prin punerea în antiteză, metoda comparativă a facilitat sublinierea avantajelor pe care modalitatea de funcționare a instituțiilor de drept material în cadrul dreptului procesual în alte state le prezintă și conturarea unor propuneri de *lege ferenda* menite să contribuie la optimizarea duratei de soluționare a litigiilor.

Metoda critică a contribuit în mod semnificativ la abordarea relației dintre normele de drept material și normele de drept procesual dintr-o perspectivă personală.

Metoda logică, inevitabilă în studiul științei dreptului, a impus analizarea rațională a relației dintre instituțiile de drept material și cele de drept procesual. Astfel, apelul la fundamentul logicii a fost necesar pe de o parte pentru a defini conceptele aflate la intersecția dintre ramurile de drept, iar pe de altă parte pentru a formula raționamentele interpretative ale soluțiilor punctuale identificate în doctrină și jurisprudență. De asemenea, metoda logică a fost cea prin intermediul căreia au fost construite concluziile în cadrul cărora au fost sistematizate rezultatele cercetării.

În categoria mijloacelor și tehnicilor de cercetare utilizate în prezenta lucrare se numără analiza legală care a permis abordarea instituțiilor juridice și a relației dintre acestea dintr-o perspectivă națională, iar acolo unde s-a impus și una internațională. Impactul analizei legale se regăsește în modalitatea în care instituțiile de drept material sunt aplicate în situații practice concrete. Natura temei de cercetare a impus o

abordare multidisciplinară. Această analiză este una de tip holistic, în care sunt integrate atât norme de drept procesual, cât și norme de drept material, preponderent norme de drept procesual civil și drept civil, dar și norme de drept constituțional, drept al muncii, drept administrativ, drept fiscal etc. De asemenea, a fost utilizată și analiza cantitativă care a inclus sistematizarea actelor normative și a jurisprudenței relevante incidente.

Strategia de cercetare urmărește schimbarea viziunii asupra relației dintre normele de drept material și cele de drept procesual civil prin evidențierea influenței ambivalente manifestate de acestea. Pentru atingerea acestui deziderat au fost folosite tratate, cursuri, monografii, legislație națională și internațională, precum și jurisprudență relevantă pronunțată atât de către instanțe naționale, cât și instanțe internaționale.

Structura tezei de doctorat

Din punct de vedere structural, teza este organizată în trei părți, prima fiind dedicată acțiunii civile, a doua nulității și a treia reprezentării, împărțite în capitole și subcapitole, în funcție de necesitățile de sistematizare a materiei expuse.

Prima parte pregătește terenul pe care se manifestă influența dreptului material asupra dreptului procesual civil, respectiv în *„Acțiunea civilă”*. Deși li s-au dedicat numeroase pagini în lucrări de specialitate, acțiunea civilă și relația acesteia cu dreptul material au rămas un obiect de controversă până astăzi. Pentru înțelegerea contextului care a determinat apariția acestei instituții, în primul capitol intitulat *„În loc de introducere, o privire diacronică”*, am realizat o analiză succintă a evoluției istoriei acțiunii civile în perioada comunităților primitive în care domnea justiția privată, urmată de epoca romană a acțiunilor, întrucât ele au constituit principalul punct de plecare a relației acesteia cu dreptul material. Cel de-al doilea capitol intitulat *„Conceptul de acțiune civilă”*, în care este înglobat subcapitolul *„Evoluția conceptului de acțiune civilă”*, tratează acțiunea civilă din perspectiva terminologiei sale și a definițiilor pe care această instituție le-a primit de-a lungul timpului, în ordine cronologică, atât în doctrina internațională, cât și în cea românească. Cel de-al treilea capitol, tratează *„Natura juridică a acțiunii civile”*. Raportându-ne la concluziile desprinse din capitolul anterior, identificarea naturii juridice a acțiunii civile a impus realizarea analizei în trei planuri distincte, respectiv în subcapitolele *„Acțiunea civilă și dreptul subiectiv”*, *„Acțiunea civilă și dreptul la acțiune”* și *„Acțiunea civilă și prescripția extinctivă”*.

Pentru a evidenția influența dreptului substanțial asupra dreptului procesual în cadrul acțiunii civile, subcapitolul „*Acțiunea civilă și dreptul subiectiv*” a evidențiat natura juridică a acțiunii civile în raport cu drepturile subiective. Stabilirea relației dintre aceste concepte juridice a fost realizată prin intermediul teoriilor doctrinare conturate asupra acțiunii, respectiv a criticilor și limitelor acestora. Evoluția relației dintre acțiunea civilă și dreptul material a pornit de la o separare radicală a procedurii civile de dreptul substanțial, în care scopul procedurii civile era unul pur procedural, iar dreptul material subordonat acesteia. O a doua viziune subliniază predominanța evidentă a dreptului material, sarcina dreptului procesual limitându-se exclusiv la realizarea dreptului substanțial. Ulterior, relația dintre acestea s-a orientat spre o dublă corelație între procedura civilă și dreptul material, conform căreia obiectivul procedurii constă în realizarea drepturilor individuale, cu scopul menținerii ordinii și stabilității juridice, acesta beneficiind, totuși, de un regim juridic propriu.

Pentru că exercitarea acțiunii în justiție implică interferența dreptului procesual și a dreptul material, subcapitolul „*Acțiunea civilă și dreptul la acțiune*” a urmărit să identifice care este sursa liantului dintre cele două ramuri de drept, plecând de la mai multe ipoteze. În acest context, prin raportare la relația cu dreptul subiectiv, ipotezele de lucru au încercat să răspundă la următoarele întrebări: posibilitatea titularului unui drept subiectiv încălcat de a apela la forța de constrângere a statului, mai exact dreptul la acțiune, face parte din conținutul dreptului subiectiv, se identifică cu acesta, sau acțiunea reprezintă ea însăși un drept subiectiv, dar care este distinct de dreptul subiectiv pe care îl protejează? Acțiunea civilă reprezintă o componentă intrinsecă, definitorie, a fiecărui drept subiectiv sau se naște la momentul încălcării dreptului subiectiv? Ori prezintă o altă natură juridică? Toate aceste interogații au fost analizate în cel de-al doilea subcapitol.

Preocuparea doctrinară de a califica natura juridică a dreptului la acțiune a generat dihotomia drept material la acțiune – drept procesual la acțiune, pe care nu o îmbrățișăm. Această construcție juridică a fost necesară pentru a explica mecanismul de funcționare a prescripției extinctive și a modalității în care se produc efectele sale. În consecință, secțiunea „*Acțiunea civilă și prescripția extinctivă*” evidențiază sursa acestei concepții și, totodată, relația prescripției extinctive atât cu dreptul material, cât și cu dreptul procesual. În această secțiune am încercat să schimbăm paradigma asupra apartenenței prescripției extinctive dreptului material.

Concluziile intermediare evidențiază necesitatea folosirii acestor noțiuni în strictă conformitate cu conținutul și natura realităților pe care le reprezintă, considerând

că este necesar să se stabilească natura juridică proprie și specifică. Această natură rezultă din însăși rațiunea lor de a fi ca instituții fundamentale ale celor două ramuri de drept, civil și procesual civil. Stabilirea corectă a raportului dintre acțiune și celelalte instituții de drept și, implicit, a naturii lor juridice, considerăm că exclude posibilitatea de contopire a acestora. Această independență se impune chiar dacă sunt strâns legate una de alta, au evoluat și determinat, într-o anumită perioadă istorică, ca una să fie afirmată prin intermediul celeilalte.

Partea a doua a lucrării, intitulată *„Relații între nulitățile de drept material și dreptul procesual civil. Aspecte teoretice și practice”*, translatează nulitatea de drept material în plan procesual. Structurată în patru capitole și mai multe subcapitole, instituția nulității este tratată atât din perspectivă teoretică, cât și practică. La fel ca în prima parte, incursiunea în analiza modalității în care nulitatea de drept material influențează dreptul procesual civil pornește cu un prim capitol intitulat *„Conceptul de sancțiune. Scurt istoric al nulității”*, dedicat unor aspecte istorice cu caracter general și evidențierii naturii juridice a acestei instituții. Următorul capitol, *„Nulitatea de drept material și nulitatea de drept procesual”*, structurat în mai multe subcapitole, respectiv *„Caracteristici”* și *„Funcțiile nulității”* tratează aspectele generale de natură teoretică ale nulității necesare pentru a analiza practică realizată în următoarea parte a lucrării.

Începând cu cel de-al treilea capitol – *„Regimul juridic al nulității”* – este analizată modalitatea în care nulitatea se manifestă în plan procesual și cum se produc efectele acesteia. Acest capitol este împărțit în două subcapitole *„Invocarea nulității pe cale de acțiune”* și *„Invocarea nulității pe cale de excepție”*, care, la rândul lor, sunt organizate în mai multe subsecțiuni, impuse de necesitățile subiectului tratat.

Subcapitolul *„Invocarea nulității pe cale de acțiune”*, analizează influența nulității asupra dreptului procesual civil în ipoteza valorificării acesteia pe cale de acțiune. Plecând de la definirea acțiunii în nulitate, identificarea naturii sale juridice, clarificarea obiectului său, a condițiilor în care nulitatea absolută poate fi valorificată prin intermediul acțiunii civile și a finalității urmărite, acest subcapitol expune, printr-o analiză a jurisprudenței naționale și internaționale relevante, modalitatea concretă de manifestare a acestei sancțiuni în planul procesual. Plecând de la modalitatea de manifestare a nulității în dreptul civil – trunchiul comun – această translație este realizată din planul mai multor ramuri de drept, respectiv dreptul muncii, dreptul administrativ, dreptul fiscal și dreptul insolvenței. De interes pentru tema de cercetare aleasă, acest subcapitol analizează imprescriptibilitatea acțiunii în nulitate și modalitatea prin care timpul nesfârșit în care poate fi promovată o acțiune în nulitate

se răsfrânge asupra stabilității circuitului civil. După analiza modalității în care este reglementat în legislația europeană termenul de promovare a acțiunii în nulitate, ca o consecință firească a prezentării inconvenientelor imprescriptibilității, este adusă o notă personală asupra modalității în care ar trebui reglementat termenul de promovare a acțiunii în nulitate.

Subcapitolul „*Invocarea nulității pe cale de excepție*” tratează modalitatea de valorificare a nulității absolute pe cale de excepție și efectele pe care le produce asupra dreptului procesual civil. Am considerat că stabilirea naturii juridice a excepției nulității nu putea fi realizată cu succes fără o privire diacronică asupra genezei acesteia. Apoi, păstrând aceeași linie a primului subcapitol, a fost analizat termenul în care poate fi invocată nulitatea pe cale de excepție în legislația autohtonă și în cea străină, fiind adusă o notă personală asupra modalității în care ar trebui reglementat termenul de invocare a sancțiunii pe cale de excepție.

De asemenea, am considerat că examinarea comprehensivă a regimului de invocare a excepției nulității, care este o veritabilă apărare de fond, impune evidențierea efectelor pe care le produce asupra litigiului civil, în funcție de etapele procesuale în care este invocată, respectiv a actelor de procedură prin care poate fi valorificată. Astfel, următoarele subsecțiuni analizează invocarea excepției nulității în diferite momente din etapa procesuală a fondului – pentru prima dată prin întâmpinare, în cursul cercetării procesului, în etapa dezbaterilor asupra fondului cauzei sau pentru prima dată prin concluziile scrise. Totodată, prin analiza dispozițiilor legale și a jurisprudenței, au fost identificate și excepțiile de la posibilitatea invocării excepției nulității în prima etapă a procesului civil.

În mod firesc, cercetarea continuă prin examinarea posibilității de a invoca nulitatea absolută pe cale de excepție pentru prima dată în căile de atac ale apelului și recursului. Păstrând aceeași linie din etapa procesuală a fondului, sunt examinate posibilitatea și efectele pe care le produce excepția nulității invocată pentru prima dată prin căile de atac prin întâmpinare, în etapa cercetării judecătorești a acestora, în etapa dezbaterilor asupra căii de atac ori, pentru prima dată, prin intermediul concluziilor scrise. În fiecare dintre cele trei etape procesuale cercetarea evidențiază modalitatea în care instanța de judecată se pronunță asupra excepției, precum și a actelor prin care va fi făcut acest lucru.

Având în vedere faptul că normele de drept material dictează obligativitatea pentru instanța de judecată de invocare a nulității absolute din oficiu, cel de-al patrulea capitol, intitulat „*Invocarea nulității de către instanță*” analizează ipotezele concrete

care dau naștere acestei obligații, modalitatea și limitele invocării sale, precum și efectele sale în plan practic.

Concluziile intermediare evidențiază, pe baza analizei din capitolele anterioare, dinamica nulității absolute în plan procesual și efectele produse de normele de drept material care reglementează această instituție asupra dreptului procesual civil.

Partea a treia a lucrării este intitulată „*Reprezentarea în dreptul material și în dreptul procesual civil*”. Păstrând aceeași metodă adoptată în primele două părți, compararea celor două contexte în care funcționează instituția se realizează prin incursiunea inițială în planul dreptului material, pentru ca mai apoi această instituție să fie analizată în plan procesual, atât din punct de vedere teoretic, cât și prin analiză jurisprudențială.

Primul capitol, „*Reprezentarea – instituție reglementată de Noul Cod civil*”, așa cum transpare din titlu, examinează reprezentarea din perspectiva dreptului material pe parcursul a șapte subcapitole. Acest capitol tratează aspectele de drept material care se transpun în planul procesual în cel de-al doilea capitol al acestei părți. Și în privința acestei instituții este realizată o incursiune în istoria sa, urmată de stabilirea cadrului general al acestei instituții plecând de la noțiuni, clasificare, condițiile reprezentării (atât în cazul persoanelor fizice, cât și în cazul persoanelor juridice), cu arătarea efectelor pe care această instituție le generează. Necesitatea tratării acestor aspecte de ordin teoretic derivă din faptul că ele servesc drept un instrument auxiliar pentru cel de-al doilea capitol, fiind aplicabile și în cadrul dreptului procesual.

Cel de-al doilea capitol, intitulat „*Reprezentarea – instituție reglementată de Noul Cod de Procedură Civilă*”, analizează instituția reprezentării în plan procesual. Astfel, pentru fiecare dintre tipurile de reprezentare reglementate de legiuitorul român, este analizat efectul pe care îl produce dintr-o perspectivă jurisprudențială, cu arătarea implicațiilor sale procesuale.

În fine, concluziile generale vor reuni elementele de originalitate ale tezei așa cum au fost ele susținute analitic pe parcursul demersului nostru științific.

Contribuții personale

Tema de cercetare construită într-o viziune interdisciplinară care marchează permanentele interferențe dintre dreptul material cu cel procesual civil prezintă elemente de noutate și originalitate. Aceasta impune un caracter inovator în peisajul literaturii de specialitate, deoarece, până la acest moment, instituțiile care au făcut

obiectul prezentului studiu au fost analizate exclusiv din perspectivă materială sau procesuală, fără a fi realizată influența unora asupra celorlalte. Instituțiile examinate în această lucrare nu au făcut obiectul unui studiu omogen în literatura noastră juridică, deși cunoașterea interdependenței cu dreptul procesual reprezintă o necesitate resimțită.

Demersul abordării temei a dat posibilitatea de a trece în revistă și de a analiza printr-o îmbinare teoretico – practică a celor mai frecvente interferențe ale conceptelor juridice tratate, în strânsă legătură cu mijloacele practice, procesuale, de apărare sau de afirmare a drepturilor subiective, ce intră în conținutul raporturilor juridice la care se referă instituțiile respective. Prin încercarea de a sintetiza, urmând totuși cu grijă claritatea expunerii, o anumită arie de aspecte tehnico – juridice într-un număr concentrat de pagini și într-o formă accesibilă ale unor instituții de drept substanțial și procedural, lucrarea surprinde modificările pe care dinamica instituțiilor de drept material le comportă în plan procesual. Aceasta reflectă un tablou ce surprinde complexitatea influenței dreptului material asupra dreptului procesual civil.

Chiar dacă unele dintre ideile prezentate în lucrare au fost deja înfățișate în diverse scrieri juridice de autori definitiv consacrați, iar altele au fost doar conturate (fapt semnalat corespunzător pe parcursul studiului), am încercat o aprofundare a lor, avansând, de la caz la caz, propuneri de *lege ferenda*. Rezultatele prezentei cercetări considerăm că vor contribui la mai buna înțelegere a raportului dintre normele de drept material și cele de drept procesual și a dispozițiilor legale care se află la granița dintre aceste ramuri de drept, fiind, totodată, semnalată necesitatea de intervenție a legiuitorului asupra ariei de congruență și a limitelor externe ale sferei de influență dintre normele de drept substanțial și cele de drept procesual în materia acțiunii civile.